

Литвинчук Олександр
Рівне, Україна

МОНЕТА ВІТОВТА, КАРБОВАНА В ЛУЦЬКУ

THEVITOVVT'SCOINMINTEDINLUTSK

Окремий розділ історії грошового обігу та монетної справи в українських землях періоду Великого Князівства Литовського становлять денарії, карбовані литовсько-руськими правителями. Одним із центрів монетної справи в період правління князів Любарта та його сина Федора стала Волинь. Деякі дослідники стверджують, що князь Вітовт карбував монети в Луцьку.

Взимку 2019-2020 року поблизу траси Рівне-Луцьк на північ від села Пальче, знайдена цікава монета, котра потребувала атрибуції. За зовнішнім виглядом та характеристиками вона відповідала стандарту денарія литовської монетної системи XIV-XV ст., вага 0,39г, діаметр 13 мм, при цьому мала досить високу пробу срібла, аналіз показав 97%.

Іконографія монети. На одній зі сторін монети розміщений хрест, котрий символізує Волинь. Зображення такого рівностороннього хреста бачимо на монетах, карбованих у Луцьку за правління князя Дмитра Любарта та його сина Федора. Однак, зауважимо, що це зображення кардинально відрізняється від форм, зафіксованих на відомих штемпелях. Хрест, зображений на денаріях Любарта та Федора Любартовича, гравірувався так, що кінці променів не дорізалися до краю пуансону, а на деяких штемпелях відділялися від краю монети обвідкою (Рис. 1).

На знайденій монеті, під час карбування, пуансон штемпеля зсунувся відносно монетного кільця, за рахунок чого зображення дещо змістилося, але ця обставина дозволила побачити край пуансона, де чітко видно, що промінь хреста прорізаний до кінця штемпеля (пуансону) (Рис. 2). Ця особливість відрізняє монету від інших відомих монет, котрі карбувалися в Луцьку й мали на одній зі сторін герб Волині. Ми також бачимо, що на печатках Вітовта хрест – герб Русі (Волині) – зображувався так, що промені доходили до кінця щита (Рис. 3)

Якщо на одній зі сторін монет, карбованих у Луцьку, зображали герб Волині – хрест, то на зворотній стороні відомих до цього монет був зображений звір, що був геральдичним символом князя Любарта. На знайденій монеті малюнок герба кардинально відрізнявся від відомих зображень.

На іншій стороні монети зображення хреста перебилося й перекрило відбиток нижнього штемпеля, розділивши зображення зворотної сторони монети на чотири частини, але уривки елементів, відкарбовані на цьому боці монети, давали нам зрозуміти, що там був зображений великокняжий символ Литовських князів ПОГОНЯ Чобіт з острогою, задня частина коня з хвостом та меч в руках вершника чітко вказують на те, що зображений саме цей герб (Рис. 4).

Наші висновки підтверджує думка Савова, котрий писав, що вже в 15 ст. сформовано традицію, коли на одній стороні монети зображати герб території, а на іншій – геральдику правителя, тому великокняжий герб Погоня міг зображати на монетах тільки Великий князь литовський. Князь Вітовт здійснював цілеспрямовану централізаторську політику у Великому Князівстві Литовському, робив усе для зміцнення своєї влади. Вінцем цих кроків мало стати здобуття королівського титулу й визнання його рівноправним правителем у тогочасній Європі. З'їзд монархів у Луцьку в 1429 р. був складовою піднесення ваги та авторитету влади Вітовта. В контексті цих подій логічним виглядає карбування князем монети в Луцьку саме в цей період, використовуючи досвід, традиції та матеріальну базу своїх попередників – правителів Волині.

Ілюстрації

Рис. 1.

Рис. 2.

Рис. 3.

Рис. 4.